

Verf. Tertio, se privata.

- 57 Quamquam utilis sit Ecclesie cuiusque inædificatio, sive ampliatio; si tamen moraliter necessaria non sit ad divinum cultum exhibendum, vel Sacramentorum administrationem, nequit privatus per Magistratum astringi, ut ædificium ad id venundet, sed Principis rescriptum debet ad coactionem impetrari. Sic tenent Barbofa & alii, quorum pronuper memini, Hermosilla in l. 3. gloss. 3. num. 4. tit. 5. part. 5. & in Lusitania Regiam auctoritatem desiderari, testis est Cabedus ubi supra. Sed adhuc in Principe non quamlibet utilitatem sufficere ad compulsionem, scribit Morla d. 1. num. 10.
- 58 Communis tamen, ac pia sententia adversus D. Covar. docet absolutè, privatum teneri, ac per judicem cogi posse ad vendendum prædium, seu domum pro constructione, ampliationeve cuiusque Ecclesie, aut monasterii. Sic sentiunt plurimi memorati sup. num. 42. & in praxi receptum asserit Anton. Gom. in l. 70. Taur. n. 27. verf. Idem etiam. Adde Ceval. d. 9. 906. à n. 341.

Verf. Ultimo hac in controversia.

- 59 Noster Præses communem admittit opinionem quoties ex venditione ædificii dominus nullum, aut leve patitur detrimentum; tunc siquidem: iudex ad coactionem rectè procedet, argumento legis Si quis sepulchrum 12. de religiof. & sumpt. funer. Sic communem limitant aliqui, si grave detrimentum domino vendenti inferatur. Barbofa in d. l. In vitium, num. 12. Hermosilla d. gloss. 1. num. 5. 1. qui alios referunt.
- 60 Ex aliis quoque causis est locus coactioni ad vendendum, ut propter nimiam sævitiam dominorum in servos, quod humanitati congruit, ac cognationi, quam inter omnes homines natura constituit, l. Ut vim 3. de iustit. & jure, nulla status habita de discretione; nam quoad illam liberi, ac servi æquales existunt, l. Quod atinet 33. de reg. jur. Idem dicendum de illo, qui mancipium ad impudicitiam, vel aliam iniquitatem inducit; etenim cum dominica potestate jure concessa adversum bonos mores abutatur, eadem privari debet, cap. Tuorum 11. de privileg. cap. Contingit 45. de sentent. excommuni. Barbofa cum aliis axiom. 190. num. 8. Utramque conclusionem probant lex 2. de iis qui sui, vel alieni iur. sunt, §. ult. Institur. eodem, l. 3. tit. 5. part. 5. ubi Gregor. Lop. gloss. fin. Molin. de iustit. & jure. disput. 341. num. 5. Hermosill. cum aliis in d. l. 3. gloss. 5. & gloss. 6. num. 1. Barbofa collect. l. In vitium, num. 24. C. de contr. empt. Anton. Gom. variar. lib. 2. cap. 2. num. 51. verf. Secundo infero, ubi extendit ad dominum inferiorem vassallos acriter opprimentem. Sequitur Molina ubi nuper. Sunt præterea alii casus, quibus dominus vendere compelli potest, videndi apud Socin. regul. 435. Reginald. in praxi for. poenitential. lib. 25. tract. 3. cap. 25. num. 359. Hermosill. in d. l. 3. gloss. 1.

SUMMARIUM.

- 1 Precaria, & precaria à precario distinguuntur, & quid sint.

- 2 Precarium à precibus est dictum.
 3 Precarium an sit contractus, & qua actio ex illo competat.
 4 Precarium definitur, & num. 5.
 6 Libera facultas revocandi precarium est de eius substantia, ita ut nec pacto, nec consuetudine tolli possit.
 7 Valeret consuetudo, quod intra paucos dies à quo concessum est, precarium revocare non liceret.
 8 Precarium ad tempus certum concedi potest.
 9 Precarium morte concedentis non expirat.
 10 Mutatio voluntatis non præsumitur, & quando secus.
 11 Quod Princeps ad suam voluntatem concedit, eo decedente expirat: quod non procedit in Magistratibus perpetuis.
 12 Si Princeps quid concessit ad beneplacitum dignitatis, non extinguitur per illius obitum: quod non obinet in dominis vassallorum inferioribus, ibid.
 13 Gratia concessa ad voluntatem Pontificis, vel Imperatoris, utrum morte concedentis intercidat?
 14 Quid si concessio referatur ad dignitatem simul & personam, expresso proprio nomine, remissive: qua circa hoc dubium circumstantiis attendenda.
 Beneplacitum exercentis munus aliquod expirat, cum exercitium cessat, ibid.
 15 Actus qui ut subsistat, desiderat perseverantiam voluntatis alicujus, hoc defuncto, ille perit: secus si solum exigat, ne revocetur per illum, qui potest, & nam morte ipsius non expirat, & num. 18.
 16 Bannius donec iudex revocet, vel aliud jubeat, non restituitur civitati, etsi Magistratus ab officio removeatur, aut obeat.
 17 Concessio ad beneplacitum non finitur morte civili concedentis.
 19 Voluntas, dum vita manet, etsi dementia, somno, aut aliter suspensa, perseverare intelligitur, sed morte omnino extinguitur.
 20 Delegatus quando valeat, vel non in causa procedere post mortem delegantis, & n. 21.
 22 Precarium ad beneplacitum domini expressè concessum, illius obitu cessat.
 23 Precarium solvitur per mortem ejus, qui rogavit.
 24 Lex Lucius, de donat. intelligitur.
 25 Inter concessionem, & revocationem precarii aliquod intervallum debet intercedere iudicis arbitrio definiendum: quod limitatur, ibid.
 Precarium revocari nequit subito cum gravi detrimento habentis illud, nisi domino simile incommodum immineat ex dilatione, ibid.
 26 Potissima, & essentialis inter precarium, ac commodatum differentia, & num. 27.
 28 Ubi de mente contrahentium constat, pactum contra naturam contractus rejicitur: sed si dubitetur de illa, pactio efficit, ut unus contractus in alterum transeat.
 29 Commodatarius nullo modo possidet: qui precario possidet, naturalem obinet possessionem.
 30 Inter eosdem contractus aliud notatur discrimen & aliud n. 31.

- 32 Qui vitium re commodata aliter, quam dominus concessit, furtum committit.
 33 Depositaris furti reus fit, si re deposita utatur: quod declaratur ibid.
 34 Furti tenetur creditor, qui re pignori accepta usus fuerit.
 35 Commodatarius, creditor, & depositarius, si propter rerum abusum furti damnentur, contrahunt infamiam, si mala fide res contrètarunt invito domino.
 36 Vtrum bona fides in commodatario, & similibus, qui vivunt rebus alienis, præsumatur: & quid in aliis, qui apud se rem non habentes, eam sine domini permisso ad proprios usus usurpant.
 37 Commodatarius, & reliqui, de quibus actum est, non debent furti damnavi, sed rectè alias arbitrio iudicis coerceri debent, & ita servatur in praxi, ne criminaliter conveniantur.
 38 Quid si commodatarius, & alii rebus alienis utantur, existimantes dominum prohibiturum, si sciret, qui verè, si postularetur, assensum præstisset.

CAPUT XV.

- 1 Aliud est precarium, de quo in præsentiarum Agendum, & aliud precaria, seu precaria. Precaria dicitur, cum usus, vel usufructus conceditur ad vitam concedentis, vel recipientis. Precaria vocantur, cum similis concessio fit in singula quinquennia repetenda, quæ in rebus Ecclesie solent observari, ideò mentio earum solum in Jure Pontificio reperitur, ut in cap. 1. & 2. de precariis, cap. Precaria 3. 10. q. 2. cap. Sape 72. 12. q. 2. de quibus Molin. de jure. & jure. disput. 298. à n. 20. Petr. Gregor. Syntagmat. lib. 23. cap. 2. num. 2. cum seq. Barbofa collect. d. tit. de precariis in princ. ex n. 6. & in cap. ult. num. 8. Cujac. ad d. tit. de precariis, & observat. lib. 2. cap. 7.
- 2 Precarium ex eo dicitur, quia precibus datum, cum precanti tale beneficium conferri solet. Barbofa sup. in princ. n. 3. Sed & commodatum precarium est, ut ait Donell. lib. 14. cap. 34. & donatio, quoniam utrumque precibus impetratur. Tamen concessio ad libitum revocabilis, per antonomasiam precarium appellatur; nam precibus non solum beneficium quæritur, sed etiam conservatur, ne revocatione cesset: quod nec in commodato, nec in donatione contingit; etenim quod semel concessum est, retractare non licet concedenti, l. In commodato 17. §. Sicut, ff. commodat. l. 2. C. de revoc. donat.
- 3 Ambigitur utrum precarium contractus sit: Negant Cujac. observat. lib. 4. cap. 7. Osuald. lib. 14. c. 34. Affirmant Donell. d. c. 34. Vvesembec. in paratit. ad tit. ff. de precario, n. 2. Barbofa collect. in princ. n. 4. Pichard in princ. n. 10. 11. Inst. de donat. & alii, qui precarium appellant contractum, quod mihi satis probatur ex l. Contractus 23. de reg. jur. ibi: Dolui tantum, depositum, & precarium. Ubi Consultus inter contractus precarium recenset. Ex eo præter interdicitum datur civilis actio præscriptis verbis. Vvesembec. n. 5. Petr. Greg. num. 11. Donell. d. cap. 33. in fin. & ibi Osuald. quos videas. Cujac. d. cap. 7.
- 4 Precarium est, quod precibus petenti conceditur utendum quandiu is qui concessit patitur. Molin. sup. num. 1. Trullench. in Decalog. lib. 7.

cap. 25. dub. 2. n. 12. Azor. Instit. Moral. part. 3. lib. 7. tract. de precar. cap. 1. num. 1. Tusch. lit. P. concl. 471. n. 4. Cujac. & Donell. sup. Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 7. num. 1. verf. Et ex prædictis, Vvesembec. num. 2. Pet. Gregor. num. 6. Hermosill. in l. 9. gloss. 1. num. 9. tit. 2. p. 5.

Verum hæc definitio potius convenit rei, quæ precario accipitur, quam precario ipsi, quatenus est contractus, ut si quis diceret, Depositum est quod custodia causa traditur, rem quæ deponitur, quæ depositum vocatur, significaret, non depositi contractum: unde Barbofa collect. tit. de precariis, in princ. num. 5. inquit: Precarium est contractus, quo aliquid utendum precibus petenti conceditur, quandiu patitur qui concessit.

Libera revocandi facultas pro libito concedentis adeo hæret naturæ precarii, ut conventio revocationis impeditiva nullius momenti, & pro non adjecta habeatur. Molin. num. 4. Tusch. num. 5. Ant. Gom. Osuald. & Pichard. ubi sup. Hermosill. num. 11. Valasc. de jur. emphyeut. q. 34. num. 2. Azor. sup. cap. 2. verf. Secundo quaeritur. Imò nec consuetudine introduci poterit, quod pactum non revocandi in precarii contractu subsistat, ut cum Glossa in cap. 2. de consuet. in 6. & Panormitano in cap. precarium, num. 4. de precariis, resolvit Azor. d. cap. 2. verf. Quaerit aliquis. Impossibile enim est, ut precarium maneat, eo deficiente quod est de ejus essentiali substantia; sed ex tali pacto posset in alium transferri contractum.

Illa tamen consuetudo subsistere forsan posset, 7. ut accipienti aliquid precario, si statim revocaretur, brevis terminus iudicis arbitrio ad retraditionem concederetur, veluti sex aut octo dierum, quod æquum videtur: quemadmodum tribuitur mutuario, à quo statim creditor exigit pecuniam, ubi ad solutionem tempus non assignatur. Menoch. de arbitrar. casu 22. num. 2. Mozzius tract. de mut. tit. quomod. finiat. mut. n. 4. Molin. sup. disput. 299. num. 6. & de jure nostro Regio decem dies suspenditur exactio, l. 2. tit. 1. p. 5. ubi Greg. Lop. gloss. 6. Molin. loc. cit. ubi limitat, nisi causa superveniat creditori, propter quam opus illi sit repetere mutuum. Nec ex illa consuetudine natura precarii immutatur: tum quia parum temporis pro nihilo reputatur: tum quoniam revocatio non impeditur, sed actualis repetitionis exequutio benignè suspenditur, cui suspensioni etiam certus terminus poterit consuetudine generaliter præscribi, in dependens ab arbitrio iudicis, sicut lex regia in mutuo definivit. Vide infra n. 25.

Quæritur an precarium subsistat si ad certum tempus, vel usque in diem D. Ioannis, res utenda concedatur? Et subsistere probatur ex l. in rebus 4. §. ult. cum l. seq. 1. Quæritur 8. §. Interdictum, ff. de precario: cujus conventionis effectus non est, ut concedenti interim revocare non liceat, sed quod precarium, adveniente die, etsi non revocetur, extinctum censetur, nisi tacito, vel expresso consensu de novo concedatur. Molin. disput. 298. num. 3. Petr. Gregor. num. 10. Barbofa num. 5. & 8. Pichard. ubi sup. Azor. d. cap. 2. verf. Quomodo quaeritur. Quid si res precario concedatur quandiu recipiens voluerit? Consulle Mantic: de tacit. & ambig. convent. lib. 13. tit. 5. n. 9.

Ad Num. 1.

Precarium non tantum revocatione, sed & aliis modis finitur, de quibus Azor. d. tract. de precar. cap. 3.

